

Open Access

alebo

iniciatívy CVTI SR ako Národného
referenčného bodu pre Open Access politiku
Európskej komisie na Slovensku

Mária Žitňanská
Eva Chmelková

TÉMY

- HORIZONT2020, Open Access a CVTI SR (1,2)
- CVTI SR ako NRB
- Podujatia organizované CVTI SR ako NRB
- CVTI SR a projekt OpenAIRE2020 (1,2,3)
- CVTI SR a sledované projekty OA (1,2)
- Creative Commons 4.0 (1,2)
- Weby, portály, databázy súvisiace s OA (1,2,3,4)
- CVTI SR, Open Access a HORIZONT2020

Ako pripraviť návrh projektu
pre Horizont 2020

HORIZONT2020, Open Access a CVTI SR (1)

Európska komisia spustením hlavného nástroja Európskej únie na financovanie výskumu a vývoja technológií v rokoch 2007-2013, 7. Rámcového programu (7. RP), spustila aj **pilotný projekt Open Access**. Jeho hlavným zámerom bolo publikovanie vedeckých výsledkov, dosiahnutých pri riešení projektov 7. RP, hlavne recenzovaných článkov, prostredníctvom Open Access repozitárov. 7. RP mal odporúčenie publikovať výsledky formou otvoreného prístupu.

- **HORIZONT2020**, ktorý je pokračovaním 7. RP je publikovanie OA nielen povinnosť, ale vzťahuje sa aj na sprístupňovanie **priamo vedeckých dát**
- Zverejňovanie výsledkov vedeckého výskumu **predstavuje základný prvok efektívnej vedeckej komunikácie**
- **Open Access (OA)** predstavuje otvorený prístup k vedeckým informáciám, dosiahnutým výsledkom vo vede a výskume, dostupný pre všetkých prostredníctvom internetu s možnosťou väčšej akcelerácie vedeckého pokroku
- OA zabezpečuje tento proces prístupu k informáciám prostredníctvom publikovania v OA časopisoch alebo OA repozitároch, hovoríme teda o **dvoch základných cestách OA publikovania**:

ZELENÁ CESTA

uloženie, autoarchivácia textu článku
v digitálnom repozitári

ZLATÁ CESTA

vydávanie textov v časopisoch s
otvoreným prístupom

Ako pripraviť návrh projektu
pre Horizont 2020

Centrum vedecko-technických informácií SR v Bratislave (CVTI SR)

špecializovaná vedecká knižnica a zároveň inštitúcia, ktorá je riešiteľom niekoľkých národných projektov a medzinárodných projektov zohráva kľúčovú úlohu v procese komplexnej podpory vedy a výskumu (VaV) na Slovensku a svoje miesto tu má aj problematika OA a jeho implementácia do národných stratégií

„Každý účastník HORIZON2020 musí čo najskôr šíriť výsledky, ktoré vyprodukuje – a teda ich vlastní. Výnimky sa vzťahujú len na ochranu práv duševného vlastníctva, bezpečnosť alebo oprávnené záujmy.

Pri zverejňovaní výsledkov vo vedeckých publikáciách sa musí zaisťiť otvorený prístup k publikácii. Tým sa zaručí, že výsledky výskumu financovaného z peňazí daňových poplatníkov EÚ sú bezplatne k dispozícii pre všetkých.

Práva duševného vlastníctva patria tímu, ktorý prinesie výsledky. Za veľmi špecifických okolností sa môže uplatňovať spoločné vlastníctvo. Po vytvorení výsledkov sa spoloční vlastníci môžu dohodnúť na inom systéme vlastníctva.“

HORIZON2020 – stručný popis program. http://h2020.cvtisr.sk/sk/o-horizonte-2020.html?page_id=287

Ako pripraviť návrh projektu
pre Horizont 2020

CVTI SR ako Národný referenčný bod

- CVTI SR od roku 2013 plní funkciu **Národného referenčného bodu (NRB) pre Open Access politiku Európskej komisie za SR**
- k plneniu tejto funkcie bolo nominované ministrom školstva, vedy, výskumu a športu SR na základe výzvy viceprezidentky Európskej komisie pre digitálnu agendu pani Neelie Kroes a komisárky pani Máire Geoghegan Quin

ÚLOHY VYPLÝVAJÚCE PRE CVTI SR Z FUNKCIE NRB:

- koordinácia opatrení uvedených v Odporúčaní Európskej komisie „**Prístup k vedecko-technickým informáciám a ich uchovávanie**“ (Recommendation on „Access to and preservation of scientific information“),
- spolupráca s Európskou komisiou pri výmene skúseností a tvorbe spoločných zásad, noriem a implementačných opatrení v rámci Európskeho výskumného priestoru,
- spolupráca s Európskou komisiou pri spravodajstve o implementácii Odporúčania.

Ako pripraviť návrh projektu
pre Horizont 2020

Podujatia organizované CVTI SR ako NRB

Diskusné fórum v súvislosti s plnením funkcie CVTI SR ako Národného referenčného bodu pre Open Access politiku Európskej komisie na Slovensku,

- oboznámiť zainteresovaných so systémom mapovania Open Access (OA) politiky pre Európsku komisiu, materiálmi a dokumentmi, ktoré CVTI SR získalo v súvislosti s účasťou na zasadnutiach zástupcov NRB.
- diskusiu o možnostiach spolupráce pri mapovaní a napredovaní politiky OA na Slovensku a nadviazať úzku spoluprácu pri koordinácii opatrení, výmene skúseností a tvorbe spoločných zásad s kľúčovými hráčmi, ktorí sa pohybujú v oblasti publikovania, uchovávania a sprístupňovania informácií získaných ako výsledky výskumno-vývojových procesov (u ktorých je predpoklad a povinnosť publikovania formou OA).
- za jedným stolom sa stretli zástupcovia CVTI SR, Ministerstva kultúry SR, Ministerstva vnútra SR a akademickej obce

Open Access politika Slovenska v Európskom rámci 2015

- Medzinárodná konferencia **Open Access politika Slovenska v európskom rámci 2015** (*súčasný stav a perspektívy*), ktorá sa konala 25. marca 2015 www.oe.cvtisr.sk, ktorá bola usporiadaná na základe záverov **Diskusného fóra** nastolila témy, ku ktorým sa vyjadrili prednášatelia konferencie:
 - ☐ Národný referenčný bod OA politiky EK na Slovensku a zapojenie sa CVTI SR do medzinárodných projektov
 - ☐ Riadenie Copyright v OA projektoch
 - ☐ Open Access a HORIZON2020
 - ☐ Stratégie naplňania repozitárov a sprístupňovanie údajov v kontexte štandardov EÚ pre výskumné informácie
 - ☐ Riešenie problematiky OA v SR na legislatívnej úrovni
 - ☐ OA ako súčasť Akčného plánu Iniciatívy pre otvorené vládnutie v SR,
 - ☐ Politika OA v súvislosti s publikovaním v slovenských a zahraničných vydavateľstvách

Ako pripraviť návrh projektu
pre Horizont 2020

CVTI SR a projekt OpenAIRE2020 (1)

OpenAIRE

- od januára 2015 sa CVTI SR stalo jedným z partnerov projektu financovaného z programu Európskej komisie pre výskum a **technologický rozvoj v rámci programu HORIZON2020**.
- Projekt OpenAIRE2020 priamo nadväzuje na projekty **OpenAIRE**, s ktorého realizáciou sa začalo v roku 2009 a ktorého cieľom bolo **vybudovanie infraštruktúry pre uľahčenie vedeckej komunikácie** v Európskom výskumnom priestore.
- Dôležitou časťou projektu bolo sprístupňovanie vedeckých publikácií z jednotlivých projektov v režime OA o **prepojenie plných textov uložených v inštitucionálnych repozitároch a v OA časopisoch priamo s projektmi**.
- Následne **OpenAIREplus** rozšíril túto požiadavku aj na ostatné typy dokumentov ako **sú konferenčné materiály, správy** a pod. Výsledkom projektu bola aj štandardizácia repozitárov a formátov uložených plných textov.
- OpenAIRE2020 je primárne zameraný na spojenie implementácie pravidiel programu HORIZON2020 a infraštruktúry OpenAIRE, čo zahŕňa podporu interoperability a kontrolu dodržiavania pokynov OpenAIRE na úrovni správcov národných repozitárov a CRIS manažérov. V rámci HORIZON2020 je problematika procesu OA posunutá ku **sprístupňovaniu priamo vedeckých dát**.

Ako pripraviť návrh projektu
pre Horizont 2020

CVTI SR a projekt OpenAIRE2020 (2)

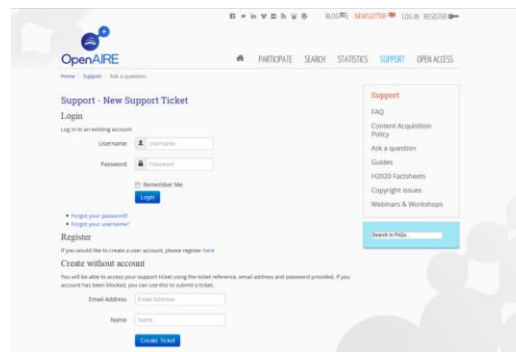

PORTÁL OpenAIRE

- výstup z projektov OpenAIRE, OpenAIRE+ a OpenAIRE2020
- predstavuje nadstavbu digitálnych repozitárov, ktoré musia byť kompatibilné so smernicami OpenAIRE
- registráciou na portáli získa používateľ prístup k systému podpory a k informáciám o aktuálnom stave OA politiky v priebehu projektových aktivít
- portál ponúka **prístup k pravidelne aktualizovaným štatistickým údajom** - Slovenská republika značne zaostáva za ostatnými členskými krajinami s najnižším počtom záznamov dokumentov, pričom záznamy sú čerpané z inštitucionálnych repozitárov a digitálnych archívov.

WWW.OPENAIRE.EU

WWW.OPENAIRE.EU/SUPPORT/HELPDESK

Ako pripraviť návrh projektu
pre Horizont 2020

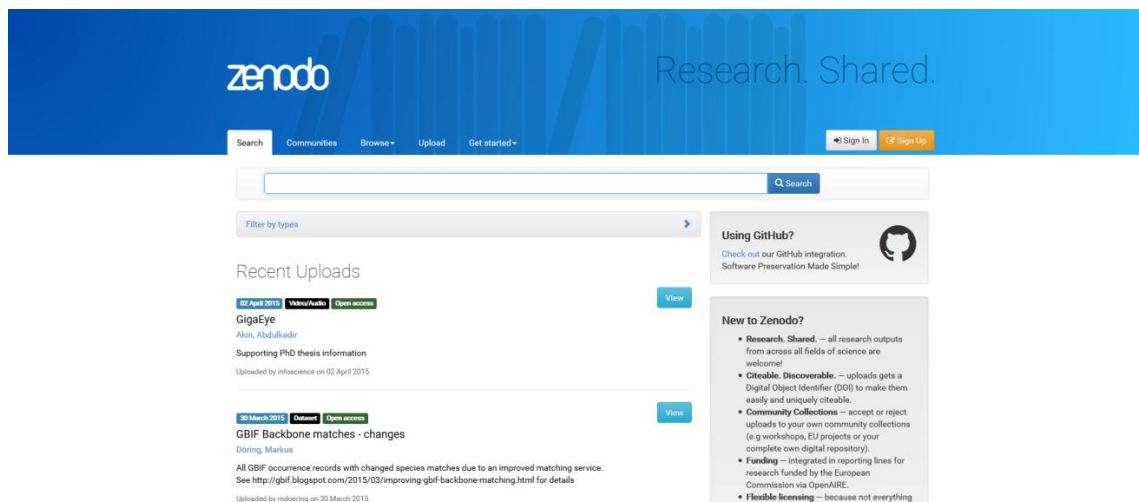
18. 5. 2015
Košice

CVTI SR a projekt OpenAIRE2020 (3)

Zenodo

- vlastné úložisko portálu OpenAIRE
- prevádzkovateľom je **Európska organizácia pre jadrový výskum CERN**
- miesto, kde môžu vedci, výskumníci, inštitúcie, či riešitelia projektov ukladať a zdieľať vedecko-výskumné publikácie alebo dáta, ktoré nie sú súčasťou iných inštitucionálnych alebo predmetových repozitárov

Ako pripraviť návrh projektu
pre Horizont 2020

CVTI SR a sledované projekty OA (1)

RECODE

je projekt, ktorý využíva existujúce siete, komunity a projekty zamerané na riešenie problémov v rámci otvoreného prístupu, šírenie a uchovávanie dát a vytvorenie politických odporúčaní pre otvorený prístup k údajom z výskumu na základe existujúcich osvedčených postupov. **Predstavuje jeden z dôležitých komunikačných kanálov.**

OASIS-NET

rovnako zaujímavé bolo zapojenie do riešenia projektu, ktorého zámerom bolo definovanie, rozvoj a implementácia OA stratégií a politík a ich koordinácia v rámci Európskeho výskumného priestoru. CVTI SR sa zapojilo do vypracovania projektu, a hoci nebol schválený Európskou komisiou, na jeho základe sa **podarilo vytvoriť kvalitnú platformu pre spoluprácu v tejto oblasti, ktorú určite bude možné v budúcnosti využiť.**

FOSTER

v roku 2014 bol spustený 2-ročný projekt financovaný zo zdrojov EÚ, ktorý si kladie za cieľ pomáhať a podporovať výskumných pracovníkov, knihovníkov a ďalšie zainteresované strany v rámci Európskeho výskumného priestoru (ERA) s cieľom prijať otvorený prístup k publikovaným vedeckým poznatkom do už existujúcich výskumných metodológií. V prvom roku boli v jarnom a jesennom termíne realizované výzvy na predloženie návrhu aktivít, ktorých realizácia by mohla byť financovaná z projektu. Rok 2015 je venovaný už konkrétnym podujatiam. Projektový zámer podaný v CVTI SR na jar 2014 nebol schválený, ale aj napriek tomu naďalej sledujeme podujatia, ktoré sú jeho priamym výstupom a **prípade pokračovania tejto aktivity sme pripravený sa zapojiť.**

PASTEUR4OA

klúčová organizácia (tzv. Key Node) v projekte je CVTI SR. Zámerom projektu je pomoc pri rozvoji a/alebo posilnení OA stratégie a politiky na národnej úrovni a uľahčiť ich koordináciu medzi všetkými členskými štátmi na úrovni Európskej únie. Realizátori projektu si stanovili viacero úloh, ktoré je potrebné riešiť, ako napr.:

- potreba **vytvoriť sieť odborných centier**, ktoré by rozvíjali pod vedením partnerov projektu koordinovaný a spoločný program činností pre podporu tvorby politiky na národnej úrovni.
- **Mapovanie existujúcich politík**, zaznamenávanie jednotlivých politík a ich typov za účelom vytvorenia typológie a rozvoj právnych dokumentov.
- Najdôležitejším faktorom pri plnení úloh je zapojenie jednotlivých národných tvorcov politík do celého procesu a **snaha zohľadniť špecifickosť potrieb každej krajiny.**

Ako pripraviť návrh projektu
pre Horizont 2020

CVTI SR a sledované projekty OA (2)

SCOAP

(Sponzorské konzorcium pre voľný prístup k publikáciám v oblasti jadrovej fyziky)

Projekt realizovaný **od 1. októbra 2012 CERNom v spolupráci s komunitou jadrových fyzikov**. Cieľom je „zjednotiť vydávanie publikácií týkajúcich sa časticovej fyziky a zabezpečiť voľný prístup k týmto publikáciám a ďalším publikačným službám poskytovaným zazmluvnenými vydavateľmi všetkým záujemcom – vedecko-výskumným inštitúciám, knižniciam, a odborníkom, ktorí sú zapojení do spolupráce v oblasti časticovej fyziky nielen v rámci CERN, ale širokej vedeckej obci. Výstupom projektu je vybudovanie **SCOAP3 repozitára**, ktorého súčasťou je aktuálne 10 titulov časopisov z oblasti jadrovej fyziky a otvorený prístup k viac ako 4 000 článkom. **CVTI SR predstavuje výkonného zástupcu za Slovenskú republiku.**

Ako pripraviť návrh projektu
pre Horizont 2020

Creative Commons 4.0 (1)

LICENCIE CREATIVE COMMONS (CC)

- sprístupňujú obsah chránený autorským právom používateľom jednoduchším legálnym spôsobom,
- poskytujú možnosť na vytvorenie nových obchodných modelov v rámci prístupu k chránenému obsahu

Verejné licencie, ktorých súčasťou je aj CC sú od minulého roka zahrnuté v **novele Autorského zákona**, t.j. sú súčasťou slovenského právneho poriadku.

Ako pripraviť návrh projektu
pre Horizont 2020

18. 5. 2015
Košice

Creative Commons 4.0 (2)

- **CC BY** - Creative Commons Attribution („uviedenie autora“) 4.0
- **CC BY-ND** - Creative Commons Attribution-No-derivates („uviedenie autora – bez odvodeného obsahu“) 4.0
- **CC BY-NC** - Creative Commons Attribution-NonCommercial („uviedenie autora – nekomerčné použitie“) 4.0
- **CC BY-SA** - Creative Commons Attribution-ShareAlike („uviedenie autora – rovnaké šírenie“) 4.0
- **CC BY-NC-ND** - Creative Commons Attribution-NonCommercial-No-derivates („uviedenie autora – nekomerčné použitie – bez odvodeného obsahu“) 4.0
- **CC BY-NC-SA** - Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike („uviedenie autora – nekomerčné použitie – rovnaké šírenie“) 4.0

Všetky druhy licencií používajú niekoľko základných znakov, ktoré sú celosvetovo zrozumiteľné a jednotné.

- **BY (attribution)** – ide o povinnosť označiť autora diela, ktorá je súčasťou všetkých 6 licencií,
- **NC (non-commercial)** – ide o povinnosť nepoužívať dané dielo na komerčné účely,
- **ND (no-derivatives)** – ide o povinnosť zákazu spracovania a dodatočných úprav daného diela,
- **SA (share-alike)** – v prípade použitia diela licencovaného pod touto licenciou vo svojom diele ide o povinnosť na vytvorené dielo aplikovať rovnakú, resp. obdobnú licenciu.

Creative Commons 4.0 a možnosti ich využitia

Mgr. Richard Bednárík, Trnavská univerzita v Trnave, Právnická fakulta, Ústav duševného vlastníctva
ITLib, č. 4/2014, <http://itlib.cvtisr.sk/>

Ako pripraviť návrh projektu
pre Horizont 2020

18. 5. 2015
Košice

Weby, portály, databázy súvisiace s OA (1)

DOAJ DIRECTORY OF
OPEN ACCESS
JOURNALS

- **DOAJ** – **Directory of Open Access Journals** – v súvislosti s OA časopismi je významným zdrojom online repozitár, ktorý indexuje a poskytuje prístup ku kvalitným Open Access recenzovaným časopisom. Každý časopis, ktorý spĺňa všetky náležitosti OA časopisov by mal byť vydavateľom zaregistrovaný v DOAJ, a to prostredníctvom formulára, ktorý je možné nájsť na stránkach <http://doaj.org/>.

Nie je však pravidlom, že každý OA časopis v danom repozitári naozaj zaregistrovaný je. DOAJ je možné prehľadávať na základe viacerých kritérií, ako je vydavateľ, krajina vydania, názov titulu, ISSN, či na základe údajov z jednotlivých článkov, pričom výsledky vyhľadávania možno ďalej špecifikovať na základe použitia niektorého z filtrov. Súčasťou záznamov o časopisoch, či článkoch je **odkaz na plný text**.

V súčasnosti je v repozitári evidovaných 37 slovenských OA titulov.

[HTTP://DOAJ.ORG/SEARCH](http://doaj.org/search)

Ako pripraviť návrh projektu
pre Horizont 2020

18. 5. 2015
Košice

Weby, portály, databázy súvisiace s OA (2)

- RoMEO SHERPA** je zaujímavý a vyčerpávajúci zdroj informácií o OA publikovaní predstavuje portál, na ktorého stránkach je verejnosti okrem základných informácií k dispozícii, prehľad OA repozitárov a zoznamov OA časopisov. Portál bol založený Nottinghamskou univerzitou a je výsledkom spolupráce s viacerými medzinárodnými partnermi, ktorí neustále venujú čas jeho rozvoju. Aktuálne je rozvoj portálu financovaný spoločnosťou JISC (Joint Information Systems Committee). Vlastná databáza RoMEO pokrýva viac ako **22 000 OA časopisov**, pričom okrem vlastnej databázy poskytuje možnosť prehľadávania v repozitároch *DOAJ*, *Zetoc* a *Entrez*.

WWW.SHERPA.AC.UK/ROMEOW/

SHERPA/RoMEO ... opening access to research

Home • Search • Journals • Publishers • FAQ • Support • About

RoMEO Journals for: Elsevier - A

English | Español | Magyar | Português

Journal title	ISSN	ESRN	Associated organisations
Acta Agronomica Sinica	1875-2780	-	Crop Science Society of China, Chinese Academy of Agricultural Sciences, Institute of Crop Sciences
AASRI Proceedings	2212-6716	-	American Applied Sciences Research Institute
Abstract Bulletin of Paper Science and Technology	1523-388X	-	Engineering Information (EI), Elsevier Masson
Academic Pediatrics	1876-2859	-	Academic Pediatric Association
Academic Radiology	1076-6332	-	Association of University Radiologists, Society of Chairs of Academic Radiology Departments, Association of Program Directors in Radiology, American Alliance of Academic Chief Residents in Radiology, Alliance of Medical Student Educators in Radiology, Radiology Research Alliance, Radiology Alliance for Health Services Research, Medical Image Computing and Computer-Assisted Intervention Society
ACC Current Journal Review	1062-1456	-	Elsevier Masson, American College of Cardiology
Accident Analysis and Prevention	0001-4075	-	Association for the Advancement of Automotive Medicine
Accident and Emergency Nursing	0960-2902	-	-
Accounting, Organizations and Society	0165-9902	1467-4303	Blackwell Publishing
Acta Anaesthesiologica Taiwanica	0361-3652	-	-
Acta Anaesthesiologica Taiwanica	1875-4597	-	-
Acta Astronautica	0094-5765	-	-
Acta Automatica Sinica	1874-1029	-	Chinese Academy of Sciences, Institute of Automation, Chinese Association of Automation

Ako pripraviť návrh projektu pre Horizont 2020

Weby, portály, databázy súvisiace s OA (3)

SciDAP

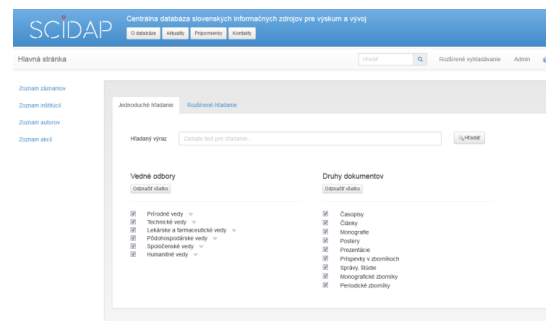

SciDAP - slovenskom prostredí v súčasnosti chýba národný repozitár. CVTI SR aktuálne buduje CVTI SR centrálnu databázu slovenských elektronických informačných zdrojov pre výskum a vývoj a portálové riešenie prístupu k nim.

Databáza podporuje otvorený prístup k informáciám praktickou činnosťou, v rámci ktorej je výskyt každého spracovaného článku evidovaných OA časopisov overovaný v databázach OpenAIRE a Directory of Open Access Journals (DOAJ). Ak databázy článkov indexujú, záznam v SciDAP je doplnený logom Open Access s prepojením na fazetu a možnosťou selekcie len OA bibliografických záznamov.

Aktuálne SciDAP eviduje a analyticky spracováva 13 slovenských OA časopisov.

WWW.SCIDAP.SK

Ako pripraviť návrh projektu
pre Horizont 2020

18. 5. 2015
Košice

Weby, portály, databázy súvisiace s OA (4)

Informácie o problematike OA je možné nájsť na rôznych internetových portáloch. Ďalej spomenieme len tie, ktoré CVTI SR pravidelne v súvislosti s problematikou OA sleduje a informuje o nich svojich používateľov:

- [CVTI SR](#)
- [Infolib](#)
- [OpenAIRE 2020 – Helpdesk](#) – podpora pre vedecko-výskumných pracovníkov, národných tvorcov politik a verejnosť v súvislosti s OA publikovaním a OA politikami európskych krajín
- [Zenodo](#) – vlastný repozitár portálu OpenAIRE
- [SCOAP3 Repository](#) – repozitár zhromažďujúci články, ktoré sú financované z projektu SCOAP3
- [DOAJ – Directory of Open Access Journals](#)
- [Romeo SHERPA](#)
- [SciDAP](#)

Ako pripraviť návrh projektu
pre Horizont 2020

CVTI SR, Open Access a HORIZONT2020

- **Cieľom programu HORIZONT2020** je zaistiť, aby Európa produkovala špičkovú svetovú vedu a technológie, ktoré sú hybnou silou hospodárskeho rastu.
- Hlavnou podmienkou pri zapojení sa do týchto projektov je publikovanie výsledkov výskumných programov formou Open Access a posunúť celú problematiku AO **k sprístupňovaniu priamo vedeckých dát.**
- **CVTI SR je nielen Národným referenčným bodom pre OA politiku EÚ, ale aj Národným kontaktným bodom pre HORIZON2020.**

Ako pripraviť návrh projektu
pre Horizont 2020

Ďakujem za pozornosť

maria.zitnanska@cvtisr.sk

eva.chmelkova@cvtisr.sk

MINISTERSTVO ŠKOLSTVA,
VEDY, VÝSKUMU A ŠPORTU
SLOVENSKEJ REPUBLIKY